

Bytí spasen na odvrácené straně hory...

Petr Fabian:
Lomová pole, Host,
Brno 2002, 90 s.,
doporučená cena
99 Kč, náklad
neuveden

V loňském roce vydalo nakladatelství Host novou sbírku Petra Fabiana *Lomová pole*. Autorova druhá kniha je vstupenkou do světa spirituální poezie. V této dimenzi jako by se zastavil čas, své pevné místo zde mají ticho a mnohdy až zoufale hledaný řád. Vše je křísťálově průzračné, a přece mrazivé; čisté, a přece nezbavené kontaktu s temnotou. Básník nalézá za zobrazenými věcmi a jevy duchovní rozměr lidské existence. Zjitřenou emocionální prozrazují četné invokace či apostrofy Boha. Naléhavost těchto zvolání je přímo úměrná nárůstu existenciální úzkosti, kterou autor prožívá. Básně zařazené do souboru jsou spíše ozvěnami duševního dění autora. Tato niterná echa prozrazují vědomí tragického rozměru bytí, přičemž se zdá, že básníkova krajina bezpečí zatím nebyla nalezena.

Podněty, které básníkovi skýtá konkrétní život, jako by byly nahlíženy prizmatem snu, což jim dává výjimečný, významově plný, a přesto neurčitý ráz. Básník je si vědom neuchopitelnosti okamžiku, proto také jeho obrazy nemají pevné kontury. Nejednou před námi vyvstává jiná realita, která se brání slovesnému uchopení. Snová imaginace spolu se zdůrazněnou zvukovou stránkou textu zvyšuje intenzitu výrazu. Fabian hledá nové prostory, které ještě nebyly atakovány dotykem slova, jeho lexikum je rozprostřeno mezi póly vulgarismu a poetismu, přičemž dominantní vrstvou je spisovná promluva s příznakem archaické. Autorovi vyhovuje spíše kratší báseň, nalezneme zde různé formy, od básní tvořených dvěma čtyřveršími (s pravidelným rýmem) až po sporadické kratší prozaizované texty.

Zejména první oddíl — „Krajina se složeným leporelem“ — nám nabízí úvahy či drobné meditace nad základními momenty našeho bytí. Mezi slovy ovšem zůstává tajemství, které přesahuje věci tohoto světa, které leží za hranici sdělitelného. Vše je spíše statické, někdy se dokonce zdá, že chod věcí je zcela zastaven. V poezii nyní vládne atmosféra pomalosti, ubývá utěšených průhledů a nejednou se ocitáme v blízkosti „čisté hrůzy“. Dominantním pohybem sbírky je pád, propadání se k prapodstatě bytí, k nejnítějšímu bodu sebe sama. Pokud předchozí sbírka nejednou těžila ze symbiózy reflexe a evokace, nyní dal autor prostor vzpomínkám jen výjimečně. Zesílení abstrakce spolu s časovou zastřeností je v kontrastu s předmětně ostrým viděním. I když je gramatickým časem sbírky přítomnost, přesto zde nacházíme řadu archetypů, které jako by se vymykaly z pout času. Ve Fabianově poezii jsme spojeni s pradávno tvář krajinou, „Soumrak. Sklizená pole, ale někdo / se jimi blíží; rány stromů / zacelené, jež někdo rozevirá; jako se rozevirá milosrdenství / srážů, v posledním slunci. Jsme sami.“

Verš je nejednou proměněn ve sluk substantiv z významově odlišných oblastí, kdy je nelehké rozpoznat zašifrovaný smysl výpovědi. Básníka ovšem nelze vinit z laciného gesta, nejde o pasivní nápodobu holanovské metaforičnosti nacházející se mnohdy v těsném sousedství kryptogramu. Básník pouze nastavuje zrcadlo současnému světu; pokud ten je vnímán jako nesrozumitelný, proč by poezie měla být jiná?

Fabian není básníkem obrazné náhody; umí šetřit slovem, zná významovou sílu zámlky. Tam, kde není spokojen se svým obrazem, sahá k přirovnání, které následuje za příznačným jako, jako by, jak by... Osobitý ráz Fabianovy díky je dán deformací slovosledu, přičemž se zdá, že básník staví na permanentním napětí mezi veršem a větou. Přestože četné přesahy neoslábují svébytnost verše, autor při kódování významu akcentuje větnou výpověď. Je zřejmé, že básnický subjekt prožívá pocit samoty i marného

hledání svého místa („Stráž času ztragičněla / a co se přibližuje, co tě rozcvirá — / je smrt“). Skepse se stává zcela dominujícím pocitem.

Druhý oddíl nám již svým názvem („Klín noci otevřený“) signalizuje proměnu básnickovy imaginace. Častým prostorem je nyní noc, která je v metaforickém spojení s posledními okamžiky života. Ústředním motivem se stává smrt. Fabianovy texty jsou prostoupeny biblickou symbolikou, čas ročních dob je nerozpojitelně provázán s časem liturgickým. Básně, jejichž datace oznamují, že vznikaly v podzemních a zimních měsících, patří k nejtragičtějším momentům sbírky. Evokují představu konce a zmaru, zima stejně jako smrt ústí v nicotu; básník ji zaklíná, „van hniloby“ ulhá do polí, cest i domů.

Závěrečná část sbírky je již přímo vstupem (jak signalizuje název) „Do tmy“. Básník je fascinován smrtí, stává se záměrným diagnostikem vteriny mezi bytím a nebytím. Jeho pohled není nadán křesťanskou nadějí, kříž je spíše „stromem hrůzy“, symbolem smrti a utrpení. Přesto zde nalezneme i básně, které vykazují jisté smíření, jedná se většinou o texty zasazené do rustikálního rámce. V těchto okamžicích jako by transcendentála procházela věcmi nejbližšího okolí. Básník sklízí reynkovskou „setbu samot“, ale není to pouze tento vliv, který je možno ve sbírce nalézt. Svě místo má i Skácel. Ožívají zde mnohé detaily jeho obraznosti, zejména ty, v nichž je přítomna smrt. Jestliže metaforickým vstupem do Skácelovy básně „Hřbitov v prosinci“ je verš „hlomozna větru před kuň zapražena“, pak vstupní akord Fabianova textu „Židovský hřbitov v prosinci“ je stejně významově znepokojivý („klamorna mrazu vytažena / do zdi...“).

Nesmíme ovšem zapomínat na skutečnost, že Fabian je více duchovní než krajinný, že v jeho tvorbě se konkrétní věci stávají symboly duchovních vizí. Autor nechává ve svých textech oživat postavy cizího literárního kontextu, jejichž osud je básnickému subjektu blízký („kříž už neztyčí nám, ó Maryčko — nám!“). Ztotožnění se s bolestí druhých

je cestou k poznání a také k osvobození od balastu každodennosti.

Fabianův pohled proniká oponou skutečnosti „za nebe — za vzduch — za prázdno já“. Jeho vnitřní růst je až překvapivě strmý. Touha po volnosti ducha symbolizovaná letem dravců jej žene k metám, „kde vstříc něco ještě není vyčerpáno“. Jistě proto nepřekvapí poslední báseň, v níž autor odhaluje cejch básníků „dvojího domova“.

Miroslav Chochoolatý